

Bidrag til processen omkring folkekirkens liturgi

af Anders Laugesen, Voldum.

Indledningsvis vil jeg gerne sige alle Jer, som har været med i dette liturgiske arbejde en stor tak, fordi I er med til at bringe vigtige spørgsmål ind i en fælles samtale.

I har lavet et stort stykke arbejde, og jeg synes, det har været spændende at læse rapporter og rækken af bøger, som er kommet inden for det seneste par år. Forhåbentlig er vi alle blevet klogere på denne ikke helt enkle proces, når næste runde af høringsprocessen er gennemført. Jeg glæder mig til de videre forløb.

Indledning

I dag, da jeg fik taget en kvik-test, kom jeg til at tale med den unge pige, som stod for podningen. Hun var under uddannelse som pædagog, opvokset i en kristen familie og var nu selv ved sammen med kæresten at finde sine egne trosveje.

'Jeg vil gerne gå i kirke, men det er svært at få min kæreste med. Han vil egentlig gerne, men han mangler sange og musik i gudstjenesten, som han følger sig hjemme i. Vi kan naturligvis komme i højrefløjs valgmenigheder, hvor der er lovsang. Men det har jeg ikke lyst til, for det er ikke min form for kristendom. Så jeg føler mig hjemløs lige nu'.

Den unge kvindes situation tror jeg ligner mine egne børns. De forstår sig selv som kristne men føler sig ikke hjemme i gudstjenesten - og heller ikke i højrefløjens ungdomsmenigheder. Og derfor går de kun ret sjældent i kirke.

Mine tanker omkring arbejdet med fremtidens gudstjeneste er blandt andet tænkt i forhold til dem. For det vil formentlig kræve noget nyt, hvis de skal blive kirkegængere. Og det tager ganske lang tid at skabe nye liturgiske former, som er stabile. Derfor er det vigtigt, at en proces kommer i gang snarest mulig.

Vi har alle vores historie omkring mødet med folkekirkens gudstjenester, og den historie er uundgåeligt med til at påvirke vores forståelse.

Mødet med gudstjenesten er i høj grad subjektivt, og det er der efter min opfattelse grund til at være opmærksom på, når vi hver især udtaler os ind i processen om folkekirkens liturgi.

Som alle andre ritualer er også folkekirkens højmesse et historisk produkt, skabt siden de første kristne menigheders lovsang, og af liturgi-snorlede veje har folkekirkens højmesse fået sin form. Præget af samme ordo, som man finder i den guddommelige liturgi og den katolske messe. Og alligevel er det en dansk gudstjeneste udviklet i samklang med det danske sprog.

Min vej ind i den danske folkekirkens højmesse gik i mine unge år via mødet med gudstjenestens rum i den ortodokse og de orientalske kirker samt gudstjenester i den økumeniske bevægelse forskellige steder på kloden. Jeg mødte folkekirkens liturgi med baggrund i en liturgisk dannelse fra verdenskirkerne og lærte at holde af højmessens ikke mindst på grund af salmeskatten.

Siden min ungdom har jeg arbejdet med at lave alternative gudstjenester af meget forskellig karakter. Det er sket som del af fordybelsesprocesser, i familiesammenhænge og på det seneste i form af lægmandsgudstjenester i Mygind¹. Alt i alt er det blevet til erfaringer omkring liturgi fra ganske mange forskellige gudstjenester. Hvad jeg her skriver, er altså ikke primært ud fra en tænkning omkring folkekirkens højmesse, men er i højere grad refleksionens opstået på baggrund af mange forskellige konkrete liturgiske erfaringer. Herunder erfaringer fra folkekirken, hvor jeg i mange år var fast kirkegænger om søndagen i såvel Århus domkirke som i landsbykirker. Og siden har jeg via mit arbejde været til gudstjeneste i en del forskellige folkekirker om end under lidt anderledes omstændigheder, fordi det har været forbundet med ansvaret for transmissionen.

Så meget om baggrunden for mine tanker.

Tanker om folkekirkens højmesse

I indledningen til bogen 'The Study of Liturgy' skriver forfatterne: 'because it is God who always takes the initiative, Christian worship is best discussed in the terms of response' (The Study p. 9). En gudstjeneste formidler Guds rækken ud imod mennesket, og samtidig er en gudstjeneste også menneskets svar til Gud i form af taksigelse og lovprisning. Der er altså en dobbelt bevægelse. Fra Gud til mennesket og fra mennesket til Gud. Jeg kalder det en liturgisk dobbeltbevægelse.

Grunden til, at det i senmiddelalderen gik så galt for den katolske kirkes messe var - at 'Mass was offered for the people, not celebrated by the people' (The Study p. 64).

Når man i dag besøger gudstjenester i folkekirker, hvor betjeningen udgør en ganske stor andel af de fremmødte, kan man spørge, om vi nogle steder er ved at være i samme situation, som man var i senmiddelalderen. Nemlig, at gudstjenesten bliver afholdt for de fremmødte og ikke fejret af menigheden. Det er min erfaring, at gudstjenesten steder uden stor kirkegang afholdes for menigheden uden det lykkes at fremelske en synlig partcipatorisk respons i forhold til Gud jfr. Ovenstående definition på en gudstjeneste. Højmessens klokkeværk fungerer upåklageligt, uanset om der er få eller mange. Og det kan fungere uafhængig af menighedens indlevende deltagelse.

Jeg er klar over, at der her er tale om en subjektiv vurdering, og at man ikke kan se, hvad der sker inde i de få kirkegængere. Men følelsen af at være sammen i et fælles gensvar til Gud oplever jeg sjældent ved en højmesse her i området. Der er sikkert individuelle gensvar til Gud men man skal til kirker som Sorgenfri, Hjortshøj. Christianskirken – altså kirker med stor kirkegang og en sammentømret menighed før gudstjenesten folder sig ud i den liturgiske dobbeltbevægelse.

Man kan godt have den overbevisning, at det vigtigste er ritualets afholdelse og ikke om ritualet formidler den liturgiske dobbeltbevægelse. Det er bare ikke sådan jeg ser det. For mig skal en gudstjenestes form være i stand til at gestalte rammerne for den liturgiske dobbeltbevægelse. Om man er få eller mange.

Jeg vil håbe, at det allerførste folkekirken i arbejdet med højmassen gør, er at lade uafhængige antropologer lave en undersøgelse af folkekirkens medlemmers oplevelse af højmassen og andre gudstjenester. Hvordan ser højmassen og andre gudstjenester ud fra brugernes synsvinkel? Er der en oplevelse af det, jeg har kaldt

en liturgisk dobbeltbevægelse. Og hvis ikke mennesker oplever sig som en del af gudstjenesten, så kan en undersøgelse være med til at finde ud af hvorfor.

Omvendt kan man sige, at hvis en undersøgelse viser, at de fleste oplever, at højmissen har ritualer, der taler til dem på rette vis, så er der naturligvis ingen grund til at gøre yderligere. Uden en undersøgelse bliver det subjektive oplevelse af gudstjenesten hos os med overskud til at diskutere liturgi, der kommer til at være målestokken. Og en ting er sikkert: Vi er ikke repræsentative for folkekirkens medlemmer.

Der er i den mere konservative del af den pågående debat omkring højmissen en tendens til at gøre højmissen i sig selv sakrosant. Giv ritualet en magisk karakter. Men det bør aldrig være tilfældet i en kristen gudstjeneste. Det er Gud, som handler, og det kan han principielt gøre igennem hvilken som helst form.

Graden af ændringer eller ikke-ændringer i højmissen hænger efter min opfattelse sammen med, hvor godt højmissen formidler Guds rækken ud til os og i hvilket omfang menigheden og medlemmerne oplever, at højmissens ritual formidler deres medlevende svar til Gud.

Så første pointe: Få antropologer evt. med hjælp fra teologer til at lave en brugerundersøgelse blandt medlemmerne i folkekirken i forhold til deres oplevelse af gudstjenesten - dens evne til at formidle Guds rækken ud og menneskers oplevelse af at gudstjenesten rummer deres respons til Gud¹.

Hvis min fornemmelse af, at højmissen ikke længere fungerer ideelt som ritual, hvad kan man så gøre?

Her følger nogle af mine konkrete og subjektive overvejelser i forhold til højmissen:

1 Dette kan også ses som en kommentar til et for mig bemærkelsesværdigt afsnit i rapporten 'Folkekirkens liturgi', hvor faggruppen taler om 'højmesseliturgen som en 'idealmeter' og en gudstjenesteform, vi som kristen kirke gerne må værne om' samtidig med, at man er opmærksom på, at 'højmissen ikke længere først og fremmest er stedet, hvor alle medlemmer af folkekirken finder deres identitet'.

Bør det ikke undersøges, hvor mange der i dag finder deres identitet som kristne igennem højmissen - og så på baggrund heraf vurdere, om udtrykket 'idealmeter' stadig holder. Måske er der grundlag for at overveje, hvor mange af folkekirkens ressourcer, der må gå til opretholdelse af denne 'idealmeter'. Jeg er ret ofte til gudstjenester, hvor fremmødet er småt i forhold til de ressourcer, der økonomisk og menneskeligt er lagt i en gudstjeneste. Måske kunne de ressourcer bruges bedre og mere målrettet.

Gør døren høj, gør porten vid, synger vi gerne. Men er det også, hvad vi rent konkret gør?

Min erfaring siger, at dørtrinnet ind til mødet med højmessen er ganske højt. Specielt, hvis man kun sjældent besøger gudstjenestens rum. Det hører jeg samstemmende fra ikke-kirkelige venner, jeg tager med i kirke, fra mine voksne børn (på trods af flere år som kirkesangere) og fra venner i miljøet af spirituelt søgende.

Desværre tror jeg også, at trinnet er højt for mange af dem, der jævnligt går i kirke. Marianne Gaardens Ph.d afhandling 'den emergente prædiken' var for mig en øjenåbner, fordi den belyser den side af problemet, som har at gøre med prædikens formidling. Hvis ikke en række formidlingsmæssige relationer er i orden, så går prædiken hen over hovedet på kirkegængerne.

Men der er flere andre faktorer, som gør trinnet højt også for faste kirkegængere. Kollekterne er ofte sprogligt ret vanskelige (læs gerne 'katastrofale') og salmernes sprog og univers kan være ret så svært at forstå², og salmernes melodier kan være lagt i et toneleje, som gør det vanskeligt at synge med. Hvis ellers man når dertil og ikke allerede er stået af over for et fremmed tonesprog.

Nadverskranken kan være en uoverskuelig skranke, fordi den med kravet om knælen inviterer til et helt fremmed kropssprog. Nogle af GT og epistelteksterne kan være uforståelige for den uindviede. I det hele taget er der i højmissen tale om en rituel form, hvor ordene har stor betydning, men hvor mange af de ord, der anvendes i dag, virker meget usamtidige.

Luther talte om vigtigheden af modersmålet i gudstjenesten. Men sproget er levende, og derfor må det i overvejende grad være samtidigt med menighedens sprog, hvis det skal holde sig i overensstemmelse med hensigten bag den reformatoriske reform af gudstjenesten.

Derfor er der brug for et meget omfattende arbejde med gudstjenestens sprog, hvis højmissen ikke blot skal henvende sig til de få, men også pege ind i fremtiden.³

² Lyt eventuelt til Iben Krogsdals overvejsler i Pilgrim: <https://www.dr.dk/radio/p1/pilgrim-pa-rejse-i-troens-univers/pilgrim-pa-rejse-i-troens-univers-39>

³ Personligt deltager jeg gerne i gudstjenester, hvor sproget er uforståeligt, hvis til gengæld liturgien er i stand til at åbne rummet for et sakramentalt nærvær. Her har jeg erfaret, at Alexander Schmemmann's liturgiske arbejder i 'Introduction to Liturgical Theology' og 'The world as sacrament' åbner op for en teologisk samtale omkring gudstjenestens sakramentale dimension, som er uafhængig af en kognitiv forståelse. Men det hører vist til i et eventuelt arbejde med særlige kontemplative gudstjenester.

En grundig sproglig overhaling af gudstjenesten behøver naturligvis ikke at implicere forandringer i strukturen, men jeg tror, at man i forbindelse med sådan et arbejde bør tænke struktur, sprog og formidling sammen.

Da jeg var blevet kordegnvikar kom min gamle spejderleder Nelle hen til mig og ønskede mig tillykke. 'Hvor er du heldig Anders, at du nu kan få lov til at læse indgangs- og udgangsbøn op. Jeg har altid drømt om, at præsten en dag kom hen til mig og spurgte 'Nelle vil du ikke læse ind- og udgangsbønnen i dag?' Men det gjorde præsten aldrig.

Jeg har ofte tænkt på den historie, for Nelle havde jo ret. Det er skønt at have en rolle som kordegn ind i gudstjenesten. Ligesom jeg opdagede glæden ved at ringe med klokkerne og pynte kirken i de år, hvor jeg var graver.

Der er mange måder, hvor det er muligt at invitere folk ind til at være medskabere af gudstjenesten. Og det betyder helt sikkert noget for indlevelsen i gudstjenesten. For erfaringen af den dobbelte liturgiske bevægelse. Igen kan det ske – og sker – uden de store strukturelle reformer. Men det kunne godt skrives ind i en vejledning til gudstjenesten, at man skal forsøge at inddrage flest mulige i gennemførelsen af gudstjenesten. Vores lægmandsgudstjenester viser, at det betyder meget at få lov til at læse op, prædike, lyse velsignelsen. Og principielt er der vel heller ikke noget i vejen for, at man af og til kan få en lægperson til at stå for nadveren.⁴

I forbindelse med liturgiarbejdet har det efter min opfattelse været en alvorlig mangel, at der ikke er lavet en udredning omkring folkekirkens embedssyn. For når man sammenligner den danske højmesse med gudstjenester rundt om i udlandet – incl. katolske kirker – så spiller præsten generelt en langt mere fremtrædende rolle hos os end mange andre steder. Og det skyldes formentlig, at der ikke har været en bred samtale om folkekirkens reelle embedssyn. Og hvordan vi gerne så embedet være placeret i fremtidens folkekirke. Herunder i gudstjenesten.

⁴ Jeg har rejst spørgsmålet over for professor Niels Henrik Gregersen og professor Anders Christian Jacobsen, som begge siger, at der efter deres opfattelse principielt ikke er noget som står i vejen for, at lægmænd kan stå for nadveren.

Et mere konkret bud på forandringer

For mig er højmissen ideelt set et ritual, der er i stand til at sætte rammerne for en mulig berørthed hos kirkegængerens i et møde med Gud. Det at blive berørt af Gud kan tage rigtig mange former og spejle sig i meget forskellige dele af mennesket. Lige fra nye kognitive indsigter, over oplevelse af sindets frisættelse i mødet med en tilsigelse af nåden, over en mere æstetisk berørthed, til den sprogløse Gudserfaring ind i det sakramentale mysterium.

For at arbejde med gestaltningen af et ritual, der åbner for en mulig berørthed, tror jeg, at det er vigtigt at leve sig rigtig godt ind i den kristne gudstjenestes mangfoldighed. Og at deltage i mange liturgiske eksperimenter. Derved får man et mere forfinet sprog ind i den kunst, det altid vil være at sammensætte en gudstjeneste, hvor de enkelte elementer spiller sammen som tonerne i en symfoni.

Jeg vil i den forbindelse pege på Fairy v. Lilienfeld's brug af dimensionsbegrebet i 'Die Göttliche Liturgie des hl. Johannes Chrysostomos'. Det synes mig et anvendeligt værktøj, når man skal se i dybden på liturgiske former.⁵ Det er måske nok mere nørdet, end der normalt er plads til i arbejdet med nye liturgier, men ikke desto mindre har jeg i en periode, hvor Lene Højholt og jeg arbejdede med alternative gudstjenester anvendt dele af denne model som en slags tjekliste i forhold til det færdige liturgiforløb.

Men nu til det konkrete. Hvordan kan jeg forestille mig forandringer ind i højmissen? Det kunne f.eks. se således ud:

1. Der laves en introduktion af præsten til gudstjenestens tema og måske et par salmestrofer. Nye salmer øves. Herefter klokkeringning og stilhed.

⁵ Hun taler om, at den guddommelige liturgi i sig bærer følgende dimensioner:

1. Den dramatiske dimension, 2. Den eskatologiske dimension – det liturgiske præsens 3. den trinitariske dimension, 4. den dogmatiske dimension, 5. fællesskabets horisontale dimension 6. Den vertikale dimension 7. den ekklesiologiske dimension . Hertil vil jeg selv tilføje: 8. den sanselige og kropslige dimension, 9. den erotiske dimension jfr. Anders Christian Jacobsens brug af udtrykket 10. den participatoriske dimension. 11. dimensionen af hesychia – stilhed.

Gudstjenesten kan evt. indledes med en procession, hvor man bærer lys, blomster, dåbsvand etc. ind

2. Ud med indgangs- og udgangsbøn i den nuværende form. Anslaget for gudstjenesten skal være mere præcist – og gerne poetisk.
3. Måske kan et anslag erstatte kollekten. Ellers skal kollekten gentænkes radikalt. Evt. indsættes her en mere personlig bøn af præsten, hvor gudstjenesten poetisk sættes i perspektiv. F.eks. til tema eller tiden lige nu.

4. Teksterne bør holdes meget korte. De lange epistellæsninger fungerer ikke.
5. Salmer og musik bør der arbejdes med, så vi synger færre gamle salmer og konsekvent også afprøver nye salmer. Der er en hel del salmer i salmebogen, som for mig at se har udspillet deres rolle. Måske vi skal have en mindre salmebog og et nyt tillæg f.eks. hvert femte år.
6. Trosbekendelse hører for mig til det uopgivelige. Men jeg er opmærksom på, at den sprogligt giver mange problemer. Derfor bør man i en gudstjenestevejledning sikre, at refleksioner omkring trosbekendelsen jævnlige indgår i prædiken eller menighedens dialog. Det oplever jeg ikke i dag er tilfældet. Ja faktisk kan jeg ikke huske en eneste prædiken, hvor fokus har været trosbekendelsen.

7. Dåben er for mig en naturlig del af en højmesse. Men jeg synes også, at dåben er rigtig godt placeret f.eks. om lørdagen, hvor det er muligt at lave en gudstjeneste tilpasset dåbsmenigheden. Alt for ofte oplever dåbsmenigheden sig som tilskuere til gudstjenesten.
8. Prædiken: Her oplever jeg en meget stor udfordring i formidlingen. Jeg foreslår, at man opfordrer præsterne til at komme ned fra prædikestolen og hvor det er muligt stå i korbuen i øjenhøjde med menigheden. Og opfordrer til, at de skal kunne deres prædiken stort set udenad. Det med oplæsning af en prædiken fungerer simpelthen ikke som formidling. Prædikenen bør være kort. Ca. 8 minutter. Mere kan vi ikke rumme.
9. Jeg kunne godt tænke mig, at man åbner op for mulighed for, at præster kan søge om at lave deres egen tekstrække, f.eks. hvert 3. år. Det ville være rart, at præster fik mulighed for at komme omkring tekster, der ikke er med i tekstrækkerne.

10. Kirkebønnen skrives på ny hver gang. Det bør forventes, at tidens puls kan mærkes i bønnerne, og at menigheden har mulighed for at bidrage med emner til bønnerne.

Hvis man vil drage konsekvensen af Marianne Gaardens afhandling og af skolevæsnets didaktiske metoder de sidste mange årtier, så må man forsøge at udvikle en dialogisk prædikentype. Det kræver måske af hensyn til det liturgiske flow, at prædikenen flyttes til sidste led i gudstjenesten. Så kunne man på stedet for den nuværende prædiken have en kort overvejelse ind i gudstjenestens tema. Og sidst i gudstjenesten holdes en dialogisk prædiken inden sidste salme og postludiet.

11. Nadver. Her bør man overveje som hovedregel at erstatte oblater med rigtig brød. Og lave en mere åben nadveruddeling, hvor det ikke er nødvendigt at knæle for at deltage i nadveren.

Der er mange sanselige elementer, som kan bringes ind i gudstjenesten. Men jeg tror, at de bør vokse ud af lokale erfaringer fra andre gudstjenesteformer.

En ting synes jeg dog personligt, vi bør tale om. Nemlig lysgloben. Jeg er rigtig glad for lystænding f.eks. efter nadveren. Men jeg spørger, om lysglober er den rigtige måde at gøre det på. De er tunge, uskønne, og man kan ofte ikke se fyrfadslýsnes flammer nede fra kirkebænkene. Fx bivoks-kærter i et sandfad er mere enkelt. Jeg synes, det er en skam, at lysgloben har fået monopol på den måde, vi tænker lystænding på.

Musikken er et kapitel for sig. Og her tror jeg, at der skal arbejdes meget på nye salmer, der har en mere meditatív karakter - som man f.eks. finder dem hos Janne Marker og i Taizé-traditionen. Ellers sker der hurtigt det, at den frikirkeligt inspirerede lovsangstradition får plads ind i folkekirken, fordi der ikke er tilstrækkeligt med salmer, der lever af gentagelsen af enkle tekststrofer.

Et af lyspunkterne er de mange nye salmer, der skrives, men det kræver, at organisterne efteruddannes, så der kan inddrages andre instrumenter. Og så de lærer at beherske moderne tonesprog.

Det var vist, hvad det blev til her i aften.

Tak for det store arbejde I har gjort i de forskellige udvalg. Det er et stort ansvar at bære gudstjenesten ind i det nye århundrede.

'Prøv alt og hold fast i det gode', står der skrevet. Det er netop, hvad vi bør gøre. Men i den proces også erkende, at vi som folkekirke ikke har en rig liturgisk erfaring ud over højmesse. Og det gør, at jeg er i tvivl, om vi har forudsætningerne for at lave en egentlig revision af højmesse lige nu.

Grundlæggende tror jeg derfor, at det bedste, man kan gøre, er at opfordre til, at der laves mange alternative gudstjenester. Og signalere at det er i orden at erstatte op til halvdelen af højmesserne med alternative gudstjenester om søndagen⁶. Det kan man gøre i en periode på f.eks. 5-6 år og så derefter gå videre med et egentligt liturgiarbejde.

iSLUTNOTE:

Her er en kopi af en kronik vi skrev på baggrund af vores erfaringer med lægmandsgudstjenester i Mygind kirke.

Kronik For abonnenter

15. januar 2021, kl. 20:50

Af [Anders Laugesen](#), Lis Kildegaard og Marie Louise Magaard

Dette er en kronik. Kronikken er udtryk for skribentens egen holdning.

Annonce

Det er nu tre år siden, at vores lokale kirke blev gjort til lejlighedskirke. I stedet er vi gået sammen i sognet om at lave vores egne gudstjenester. Det har været en fantastisk proces,

⁶ Jeg har hørt om et sted, hvor en månedlig Taizé-inspireret gudstjeneste om søndagen (i stedet for højmesse) trækker ca. tre gange så mange deltagere som højmesserne. Måske er det enestående. Vi har i den grad brug for kirketællinger og et bedre statistisk materiale. Vi famler efter min mening i blinde lige nu. De få kirketællinger, der er lavet, anser jeg efter gennemlæsning af materialet som ikke repræsentative. Men det er et spørgsmål uden for denne sammenhæng.

hvor vores lille landsby har oplevet en opblomstring af gudstjenestelivet

Det begyndte med en tilfældighed, men kom til alles overraskelse til at betyde sprudlende fornyelse af gudstjenestelivet i den lille østjyske landsby Mygind på Djursland.

Ikke at Mygind med sine godt 100 indbyggere tidligere har været kendt for sit kirkelige engagement. Med få kirkegængere ved en almindelig højmesse holder vi os omkring landsgennemsnittet i kirkegang, men provsten mente ikke, at det var noget at prale med. Og derfor blev Mygind Kirke gjort til en lejlighedskirke med gudstjenester kun ved højtiderne. Øv. For selvom man ikke sidder til gudstjeneste hver søndag, så er jævnlige gudstjenester i kirken med til at give en landsby som vores en grundklang. Sammen med søndagscaféer, fællesspisning og sommerfest er sankthansbål og gudstjenester noget, der hører til i en landsby, hvor man er tæt på hinanden.

Og her er det, at tilfældigheden spiller ind. Anders fra den anden side af skoven var ude på en af sine vandreture og standsede op ved Lis i Mygind for at få et glas vand. ”Vores kirke er blevet til lejlighedskirke,” fortalte hun. Anders svarede: ”Jamen, hvad med at lave lægmandsgudstjenester i stedet: et gudstjenesteværksted?”. Som sagt så gjort, for i en landsby er der ikke langt fra tanke til handling. Lis fik Marie Louise med på idéen, og der blev indkaldt til gudstjenestemøde ovre hos Anders.

Vi blev godt 20 til det første møde i gudstjenesteværkstedet, hvor Anders fortalte noget om gudstjenestens lange historie og om de muligheder, det giver, når man selv skal tilrettelægge forløbet. Deltagerne spændte fra kirkegængere til aldrig at komme i kirken. Men alle var ivrige, og vi fik nogle gode snakke om, hvad vi hver især oplever som særligt vigtigt og meningsgivende i en gudstjeneste. For nogle betød salmerne meget, for nogle prædikenen, for nogle bønnerne, nogle savnede mere stilhed, andre efterlyste nye, rytmiske salmer og så videre.

Læs også

Tidligere vindere af Kristeligt Dagblads Initiativpris: Sådan får man en god idé til at vokse

Det er nu tre år siden. Og det er blevet til omkring 10 gudstjenester – nu med pause på grund af corona. Men vi glæder os til at komme i gang igen. I starten sad hele gruppen sammen og planlagde en værkstedsgudstjeneste ud fra et tema, men hurtigt viste det sig, at det blev for omstændeligt med så mange til at planlægge.

Derfor prøvede vi året efter en anden model, hvor der blev etableret små grupper på cirka tre, som hver fik ansvaret for en værkstedsgudstjeneste.

Det har været en fantastisk proces, hvor Mygind har oplevet en opblomstring af gudstjenestelivet. Vi har ikke lavet reklame uden for pastoratet. Vi ville se, hvad der sker, når beboerne overtager ansvaret for gudstjenesten. Og hver gang har vi efter gudstjenesten drukket kaffe i Mygind Forsamlingshus for at tale sammen om, hvad der blev oplevet som godt og som svagheder ved gudstjenesten.

Folk i hele sognet har været velkomne til værkstedsgudstjenesten – også til at gå med i forsamlingshuset bagefter. Værkstedsgudstjenesterne stod omtalt i kirkebladet og lokalavisen. Gudstjenesternes vandmærke har været nærhed og

forskellighed. Vi er hver gang begyndt forfra med at skabe gudstjenesternes udtryk, og samtidig har vi oplevet alle gudstjenesterne som meget nærværende, fordi der har været noget på spil for dem, som stod for tilrettelæggelsen.

Teksterne har ikke været dikteret af foreskrevet tekst- eller kollekttrække, men er frit valgt, fordi arrangørerne gerne vil dele et konkret anliggende med os. Det samme gælder gudstjenestens former, som er skabt med henblik på at sige noget i et liturgisk sprog ind i netop det tema, der er slået an i gudstjenesten.

Efter ”almindelige” højmesser kan det være vanskeligt nogle måneder senere at huske, hvad der skete ved den enkelte gudstjeneste. Men sådan er det ikke, når vi tænker tilbage på værkstedsgudstjenesterne. De har efterladt sig konkrete erindringer og spor, som næsten kan opleves kropslige. Og måske er det netop, fordi gudstjenesterne ofte udviklede sig til at blive sanselige oplevelser.

Der tales for øjeblikket en hel masse om gudstjenestens fremtid. Og om fornyelse. Vores erfaring er, at vi som landsby har fået fornyet vores gudstjenesteliv ved selv at påtage os et ansvar for, at der holdes gudstjenester.

Det at se en, man kender fra landsbyen, læse en bibelsk tekst op eller udlægge gudstjenestens tema ud fra et trosperspektiv er i sig selv et specielt øjeblik. For vi har derved fået lov til at se ind i hinandens perspektiver på vigtige temaer og ofte også skimtet glimt af sårbarhed, forundring og livsmod, som ellers normalt er gemt længere væk, når vi mødes til café i forsamlingshuset.

Men den kropslige erfaring og de dertil knyttede erindringer er opstået igennem de mange liturgiske ting, vi har gjort sammen. Vi har ikke kun været til gudstjeneste med høresansen. De andre sanser har der også været plads til.

Gudstjenesten begynder altid med klokkeklang. Nogle gange er vi samlet i våbenhuset først, hvor vi øver nye salmer igennem – og så gennemgår vi, hvad der skal ske til gudstjenesten. Ofte bliver der båret ting med ind i kirkerummet,

mens vi synger. Det kan være blomster, efterårets frugter, lys, hvede eller brød. Alt efter hvad der skal bruges i netop den gudstjeneste.

Der medvirker ingen præst. Tilrettelæggerne af gudstjenesten har de bærende funktioner undervejs. Salmer er der altid, og heldigvis er der en fra landsbyen, som er musiklærer, og som ofte medbringer et elklaver. Når han er forhindret, så synger vi bare uden. Der er også altid tekster, og mindst en af dem er fra Bibelen.

Der bliver også bedt under vejs. Ofte bønner, som tilrettelæggerne har formuleret. For det meste lyses velsignelsen. Vi har forsøgt os med en model, hvor to deltagere placerer et hvidt klæde omkring skuldrene på den, der skal lyse for eksempel den aronitiske velsignelse. Derefter tager de klædet af igen. Det er en måde at markere, at her er der et element i gudstjenesten, som er særligt.

[Læs også](#)

Folkekirken indkalder til digitalt stormøde om fremtidens gudstjenester

Vi har gumlet på landsbyens forskellige frugter i forbindelse med høstgudstjenesten kombineret med tekster. Der er blevet lavet liturgisk dans rundt i kirkerummet i forbindelse med et tema om livets brød. Der er båret og tændt lys på mange forskellige måder. Vi har bedt Fadervor ved at lade korn vandre fra hånd til hånd imellem de enkelte bønner. Vi har duftet, lyttet ind i

stilheden, vandret ude i naturen, fortalt trosfortællinger; og så har vi foldet papirbåde undervejs i gudstjenesten.

Børnene har i særlig grad elsket adventsgudstjenesten med lyset som tema. Det er her, papirbådene er blevet foldet, og vi har i samlet flok båret lyset og vores små både ned igennem Mygind by for at sætte dem ud i Rosenholm Å. Det at se dem sejle ud i mørket som et symbol på, at lyset skinner i mørket, er noget, man aldrig glemmer.

Der tales for øjeblikket en hel masse om gudstjenestens fremtid. Og om fornyelse. Vores erfaring er, at vi som landsby har fået fornyet vores gudstjenesteliv ved selv at påtage os et ansvar for, at der holdes gudstjenester.

Men det vigtigste for os er, at vi er en folkelig forsamling repræsentativ for befolkningen i Mygind og ikke en frimenighed. Derfor taler vi med hinanden om, hvad der skal ske til gudstjenesten, og tager hensyn. Vi prøver ikke at finde frem til en endelig gudstjenestemodel.

Vi har lært, at der ind i gudstjenestens rum er nogle fantastiske muligheder for at blive inddraget som aktiv deltager.

Det at være med til at skabe gudstjenester har for os åbnet muligheder for at gå ind i fordybelse på mange forskellige måder. Og der har været plads til alle. Gudstjenesten er ikke for eksperter. Den er et rum, som på særlig vis kan lære os noget om vores forhold til Gud og til hinanden.

Og den har rigtig godt af, at man ikke blot er passivt til stede på en kirkebænk, men er helt med inde i skabelsen af gudstjenestens forunderlige øjeblikke.

Litteratur:

The Study of Liturgy, Oxford University Press